

Forfatningskonferencen indledtes i marts 1962 i London. Uenigheden mellem Zanzibar Nationalist Party og Afro-Shirazi Party kunne imidlertid ikke bilægges. Konferencen fik derfor ikke så positivt et resultat, som det var håbet; bl.a. lykkedes det ikke at få fastsat en dato for, hvornår Zanzibar skulle opnå indre selvstyre. Uenigheden gjaldt først og fremmest spørgsmålet om valgrættens udstrækning og tidspunktet for næste valg. Oppositionen, the Afro-Shirazi Party ønskede valgretten nedsat fra 21 til 18 år og nye valg afholdt, før det indre selvstyre trådte i kraft.

Medens den britiske koloniminister erklærede sig indforstået med at afskaffe hidtil eksisterende indskrænkninger af valgretten, kunne han ikke godkende en nedsættelse af valgrætsalderen. Der var endvidere andre valgtekniske problemer at løse, hvorfor koloniministeren nedsatte en kommission, der bl.a. skulle fremkomme med en indstilling om, hvor stort det lovgivende råd burde være samt foreslå en nyinddeling af landet i valgkredse.

Den britiske resident fik overdraget at fortsætte bestræbelserne på at opnå enighed mellem regering og opposition om dannelse af en koalitionsregering for at sikre et stabilt styre i den periode, hvor sultanatet havde indre selvstyre, men endnu ikke opnået fuld uafhængighed. Urolighederne året i forvejen havde gjort den britiske regering utilbøjelig til at slække på kravet om en relativ stor enighed mellem de to stridende partier.

Den nedsatte kommissions anbefaling af en forøgelse af det lovgivende råd fra 23 til 31 blev vedtaget. Herudover blev begrænsninger i valgretten med hensyn til en vis boglig uddannelse samt en begrænset ejendomsbesiddelse ophævet. Det lykkedes derimod ikke at samle alle tre partier i en koalitionsregering.

I april 1963 meddelte koloniministeren, at nye valg til det lovgivende råd ville finde sted i juli 1963. To uger forud for denne dato ville der blive indført indre selvstyre i protektoratet. Efter valgene og under forudsætning af, at ro og orden opretholdtes, ville den britiske regering optage kontakt med Zanzibars regering med henblik på afholdelse af en snarlig konference til at træffe de sidste arrangementer

til en endelig overførelse af magten til landets egne myndigheder og til at fastsætte en dato for uafhængigheden.

I overensstemmelse hermed fik Zanzibar fuldt indre selvstyre den 24. juni 1963. Førsteministeren Sheikh Mohammed Shante Hamadi fra Zanzibar and Pemba People's Party blev Zanzibars første premierminister. Samtidig trak de „fødte“ medlemmer sig ud af det lovgivende råd og det udøvende råd, som skiftede navn til nationalforsamlingen og kabinettet.

Den 8. juli blev der afholdt valg til nationalforsamlingen. Afro-Shirazi Party fik over halvdelen af de afgivne stemmer (87.000 ud af 160.000), men koalitionen af Zanzibar Nationalist Party og Zanzibar and Pemba People's Party fik på grund af valgsystemet flertal i nationalforsamlingen. Zanzibar Nationalist Party fik 12 mandater, Zanzibar and Pemba People's Party 6 mandater og Afro-Shirazi Party 13 mandater.

Under forhandlinger i London i oktober 1963 mellem den britiske koloniminister og Zanzibars politiske ledere blev der truffet definitiv aftale om Zanzibars overgang til uafhængighed, og den 10. december 1963 blev Zanzibar en selvstændig stat indenfor Commonwealth med sultanen som statsoverhoved. Få dage efter blev den ny stat optaget i FN.

Spørgsmålet om Zanzibars medlemsskab af en eventuel østafrikansk foderation henstår endnu uafklaret.

Fra det 18. århundrede havde sultanen af Zanzibar haft suveræniteten over en stribe af fastlandets kyst. I 1885 måtte sultanen afstå den sydlige del til Tyskland, som indlemmede det i det senere Tanganyika. I 1887 overdrog sultanen administrationen af den nordlige del (en ca. 15 km bred stribe af Kenyas kyst, herunder havnebyen Mombasa) til Storbritannien mod en årlig betaling af £ 16.000. Storbritannien administrerede området sammen med Kenya. På baggrund af de vanskeligheder, områdets status ville kunne frembyde ved Kenyas og Zanzibars opnåelse af uafhængighed, udnævnte den britiske regering og sultanen i 1961 en „commissioner“, som skulle afgive indstilling om de ændringer, han fandt ønskelige på grund af den forfatningsmæssige udvikling i Østafrika. Hans beretning,